

Amsterdam, 15 mei 2019

Onderwerp: Reactie op wijziging Kieswet (nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen)

Geachte heer/mevrouw,

Het verkiezingsproces is een van de belangrijkste thema's van Open State Foundation. Zo werken wij aan goede beschikbaarheid en bevorderen we hergebruik van verkiezingsdata als open data. Dit bevordert het vertrouwen in de democratie, analyse en kan een positieve opkomst hebben op de opkomst bij verkiezingen.

Zo hebben wij de afgelopen jaren gewekt aan het ontsluiten van kandidatenlijsten als herbruikbare data, stemlokalen verzameld via waarismijnstemlokaal.nl en verkiezingsuitslagen verzameld. Deze open datasets bereiken soms honderdduizenden gebruikers. Een belangrijke randvoorwaarde voor bruikbaarheid van deze informatie is centrale beschikbaarheid van gestandaardiseerde en machine-leesbare open data.

In het opzicht van digitale beschikbaarheid en herbruikbaarheid van open data rondom verkiezingen hebben wij daarom aangaande de wijziging van de Kieswet de volgende aandachtspunten.

Digitale doorzending naar Kiesraad in EML-formaat

Wij moedigen het aan dat de Kieswet gewijzigd zal worden zodat de Kiesraad een wettelijke grondslag krijgt om verkiezingsuitslagen van alle verkiezingen te verzamelen. Dit is van groot belang voor de snelle en centrale beschikbaarheid van open data met verkiezingsuitslagen. De afgelopen jaren duurde het vanwege het gebrek aan een wettelijke grondslag soms meerdere maanden voordat de uitslagen centraal beschikbaar waren.

Wij zien echter nog verbeterpunten in de termijnen, standaarden en wijze van overdracht. In de herziening is opgenomen dat gemeenten de tellingsbestanden zelf op hun eigen gemeentelijke website dienen te publiceren. In onze ogen is deze eigen publicatie overbodig en zou het eenvoudiger zijn om de Kiesraad hiervoor volledig verantwoordelijk te maken. Dat betekent dat gemeenten direct na vaststelling van de uitslag de uitslagen moeten doorzenden naar de Kiesraad, waarna de Kiesraad deze direct kan publiceren. Gemeenten kunnen vervolgens doorverwijzen naar de website van de Kiesraad voor de tellingsbestanden.

Wij hebben echter geconstateerd dat gemeenten het lastig vinden om zelf open databestanden op hun eigen website te publiceren. Hun content management systeem (CMS) staat het niet altijd toe en er bestaan veel misverstanden over het publiceren van CSV/EML bestanden vanwege webrichtlijnen en toegankelijkheid. Het opzoeken van tellingsbestanden op 355 gemeentelijke websites met alle afhankelijkheden van dien verdient daarom niet de voorkeur.

Wij geven daarnaast de voorkeur aan het EML-bestandsformaat omdat dit bestand vollediger informatie bevat dan het CSV-formaat en ook controles bevat. Daarnaast is het EML-formaat eenvoudig met tools om te zetten naar het CSV-formaat voor eenieder die dit wil. Het kiezen tussen een van de twee formaten bespaart gemeenten eventuele verwarring.

Daarbij is het wel van belang dat de authenticiteit en betrouwbaarheid van de bestanden gewaarborgd kan worden, dat wil zeggen dat zichtbaar is dat de bron van de bestanden de gemeente is. Daarvoor dient idealiter een publicatieplatform of uitwisselingsmethode gebruikt te worden waarbij de bron zichtbaar is. Dit kan bijvoorbeeld door de gemeenten de data op een vaste weblocatie te laten plaatsen in beheer van de Kiesraad of waar de Kiesraad toegang toe heeft, maar waarbij wel alleen de gemeenten bestanden kunnen uploaden en dit voor gebruikers ook zichtbaar is.

Daarom stellen wij voor dat in de Kieswet opgenomen dient te worden dat gemeenten direct na vaststelling van de uitslag het digitale tellingsbestand in EML-bestandsformaat met de Kiesraad deelt via een betrouwbaar platform of uitwisselingsmethode. De Kiesraad publiceert deze uitslag daarna direct en gemeenten kunnen voor de tellingsbestanden doorverwijzen naar de website van de Kiesraad. Dit garandeert snelle, volledige en vergelijkbare beschikbaar van open data met de uitslagen.

Kandidatenlijsten delen met de Kiesraad

Om kiezers een goed inzicht te geven in de kandidaten die deelnemen aan een verkiezing is de beschikbaarheid van open databestanden met de kandidatenlijsten gewenst. Sinds de verkiezingen van 2019 publiceert de Kiesraad open databestanden op de eigen website. Dit is een stap die wij aanmoedigen omdat dit voorkomt dat eenieder naar websites van politieke partijen of overheden dienen te gaan om de kandidatenlijsten op te zoeken of op te vragen in herbruikbaar formaat.

De Kiesraad heeft echter geen formele taak in het publiceren van deze kandidatenlijsten en is afhankelijk van decentrale overheden om kieslijsten te delen. Voor gemeentelijke verkiezingen met 355 deelnemers kan het voor de Kiesraad een uitdaging zijn om op vrijwillige basis alle kandidatenlijsten in open data formaat te ontvangen. Wij stellen daarom voor om op te nemen in de Kieswet dat na vaststelling van de kandidatenlijsten van alle verkiezingen de kandidatenlijsten in open data formaat gedeeld worden met de Kiesraad, waarna de Kiesraad deze op een centraal punt kan publiceren.

Centrale publicatie van stemlokalen

Open State Foundation heeft sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2017 de locaties van stemlokalen in alle gemeenten verzameld en beschikbaar gesteld via waarismijnstemlokaal.nl en als open data. Dit is gebeurd met steun van het ministerie van Binnenlandse Zaken en de Vereniging Nederlandse Gemeenten. Dit platform en de open data hebben tijdens de Provinciale en Waterschapsverkiezingen bijna een half miljoen kiezers geholpen met het vinden van hun dichtstbijzijnde stembureau.

Het aantal bezoekers van het platform geeft de meerwaarde van dit platform aan. Open State Foundation zal dit platform na de Europese Verkiezingen van 2019 overdragen aan een duurzame beheerpartij binnen de overheid. Wij adviseren echter om de Kieswet te wijzigen om centrale publicatie van stembureaus als open data via een platform als waarismijnstemlokaal.nl beter te faciliteren. Momenteel dienen gemeenten een aantal dagen voor de verkiezingen de locaties van stemlokalen te publiceren. Het is echter niet gespecificeerd hoe en waar dit dient te gebeuren.

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen van 2017 deed ongeveer de helft van de gemeenten vrijwillig mee met waarismijnstemlokaal.nl en tijdens de Provinciale en Waterschapsverkiezingen van 2019 ongeveer tweederde van de gemeenten. De rest van de gemeenten is toen handmatig aangevuld om compleetheit van de set te

garanderen. Wij achten het daarom van belang dat in de Kieswet opgenomen wordt dat gemeenten geruime tijd voor de verkiezingsdatum ook conform een geldende standaard de locaties met stembureaus in een open data formaat ten behoeve van publicatie op een centraal platform dat kiezers de weg helpt wijzen naar het stemlokaal.

Dit garandeert dat de duurzame beheerpartij een wettelijke grondslag heeft om de locaties met stemlokalen op te vragen en bespaart uiteindelijk veel tijd in het nabellen van gemeenten of het handmatig aanvullen van het platform.

Wij hopen dat u onze adviezen ter harte zult nemen en zijn altijd bereid om eventuele punten nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Tom Kunzler

Adjunct-directeur
Open State Foundation

Over Open State Foundation

Open State Foundation werkt als onafhankelijke stichting aan digitale transparantie door publieke informatie als open data beschikbaar te krijgen en deze toegankelijk te maken voor hergebruikers. We zijn ervan overtuigd dat dit de democratie versterkt en wezenlijke maatschappelijke en economische waarde creëert. We richten ons namens hergebruikers voornamelijk op data rondom verkiezingen, besluitvorming, geldstromen en prestaties van de publieke sector.